

چای و نسکافه و تی چاپ

مجید اسلامی

می بینند و دم بر نمی آورند، بلکه این است که در میان این همه آدمی که وظیفه ای به عهده دارند، فقط همین جوانی که مأمور تعریف کردن فیلم هاست کارش را جدی گرفته. کاش کسی به او می گفت زیاد سخت نگیر!

جلسات پرسش و پاسخ این بار رونق خاصی دارد. دلیلش جذابیت جلسه های نیست، بلکه صرفاً این است که همه می قرئند جای شان را از دست بدند. بنا بر این مکحوم اندیه تمایش این جلسات اغلب بی فایده و باری بعزم جویت. البته صحنه های جذابی هم در این جلسات وجود داشته که متأسفانه اغلب شان را از دست می دهم. (از جمله صحنه های که مدیر جلسه با تحکم یکی از حضار را تهدید به اخراج کرده، و جلسه دیگری که بگویی اکبر عبدی و مریلا زارعی در دفاع از کارگردان هاشان شنیدنی بوده) تنها صحنه های که شخصاً شاهدش هستم حرف های پرسنلیست که می گویند برايم جایزه مهم نیست و چند سال پیش هم قرار بود به من جایزه بدند که بعد نظرشان عوض شد و آن را دادند به یک جوان جویای نام (همین حرف نشان می دهد که چه قدر جایزه برایش مهم نیست!) پرده های سالن های کوچک سینما فلسطین خیلی با مرزه است. همه فیلم های محکوم آن ده وایدا سکرین باشند و اگر نیستند، یا زیرنویس حذف می شود یا کلہ بازگران سر فیلم بپوشن ایران ۷۷، متصدی زیرنویس فارسی (همانی که نگران آمدن یا نیامدن نیماید) اگر داده که زیرنویس فارسی که به زنگ زرد محو است دیده شود. او و آپاراچی به نوبت تصویر و زیرنویس فارسی را آنقدر جایه جای می کنند که نصف سر بازگران حذف می شود. باعصابیت به کترالجی می گوییم: «برو و بگو تصویر را درست که». می گوید: «آخه، زیرنویس فارسی خونه نمی شده» آپاراچی این بار زیرنویس انگلیسی را می برد پایین. زیرنویس فارسی هم آنقدر کم زنگ است که به مرحله دیده نمی شود. متصدی اش هم میان جواب دادن به موبایلش گاهی پایش می رود آن را سینک کنند و دیالوگ ها جلو جلو با عقب عقب می آید. مانده ام که نیما چرا نیامده

پایه هنر در بهشت فرات از چیزی است که از یک فیلم اول انتظار می رود؛ با فیلم نامه ای به شدت مشکوک به سفارشی بودن که همه جا لب مز سقوط حرکت می کند و به طرز معجزه آسانی جان بد مرد برد؛ یک «پرواز بر فراز آشیانه فاخته» ای ایرانی که تقریباً همه عناصر کلیشه ای را دارد (آدم های خل و جل، قصه تمثیلی، دکتر سادیست و مریض احوال، و استفاده از دوربین هندی کم...) اولی نتیجه این دان اکلیشه ای نیست؛ به لطف بازی درخشان اشین هاشمی (دور از اغراق غیرقابل تحمل میان پرده های تلویزیونی اش) و بازی بی تأکید و بسیار سرد هومن سیدی، و البته فضاسازی سوتز کیو بهرام توکلی که این نحسین گامش را بسیار امیدوار کننده برداشته است، روحانی جوانی (بدون نیاس) وارد یک آسایشگاه مخصوص بیماران ایلزی می شود که دکتری نیمه دیوانه آن را داره می کنند و بی شاهت به زندان (حتی یک زندان ایدتو لولوژیک) نیست. ولی این روحانی جوان که قرار است به محکومین امید و آرامش بینشد به شخصیت های مرسم فیلم های معنگار (حتی

)[^۱] سینمای مطبوعات این بار سینما فلسطین است که خاطره خوبی از آن در ذهن داریم (دست کم بهتر از سینما صحر است، با آن سالن انتظار دلگیر و سالن نمایشی که از فرط گرما آدم را یاد حمام عمومی می آنداخت!) سینما فلسطین سه سالن نمایش دارد بنا بر این اولین حسن اش این است که امکان نمایش فیلم های بیشتری فراهم است، در این چند سال عمل از دین خیلی از فیلم های خارجی محروم بوده ایم. اما امسال که امکان نمایش هست، فیلم خارجی اسم و رسم داری توقی جشنواره نیست!

در همان یکی دو روز اول می فهمیم که امکان نمایش فیلم های بیشتری قیمت گرافی فراهم است. تعداد آدمهایی که کارت دست شان است عمل از دو سه برابر ظرفیت سالن اصلی است. سرخون بازی که اولین فیلم مهمی است که به نمایش درمی آید، دور تا دور سالن نمایش آدمها استاده، با نشسته روی زمین، فیلم را تماسی کنند و این سنت بعدتر حتی به فیلم های بی نام و نشان نیز تسری پیدامی کند. عده زیادی مجرور می شوند فیلم های ضعیف و ناخوشایند را تا آخر تحمل کنند تا سانس بعد برای فیلم دهان پر کن تر جا داشته باشند. تمام صندلی ها را کاپشن و کیف پر کرده، و دیدن آدمهایی که می آیند و توقی راهروی بین ردیفها روز نامه پهن می کنند و روی زمین و لوگو شوند دیگر ابداً تعجب آور نیست. کلشجار بر سر جاسیار متداول است و گاهی به کنایه و تلخی می انجامد. مردی را دیدم که برگشت دید کسی سر جایش نشسته، ایستاد مقابله و آن قدر خیره نگاهش کرد که مرد باشد و صندلی را خالی کرد! آن سالن های یادکی البته کاربردشان این است که بسیاری از فیلم هارا با تأخیر در آن جا نشان می دهند. گاهی حتی توقی آن سالن هاهم به آسانی جایدایشی شود (بینید چه مقدار کارت صادر شد، یا چه تعداد کارت تقلیل دست مردم است!) با خودم فکر می کنم شاید هیچ جای دنیا این قدر آدم با عنوان «نویسنده سینمایی» وجود نداشته باشد. خدار اشکر که این یکی را زیاد داریم، فقط معلوم نیست چرا و ضعیت نقد سینمایی این قدر ناهمجارت است.

پذیرانی بدنیست، چای و نسکافه و تی تاب، و ساندویچ کالباس، به مقنار کافی، به لطف بخش خصوصی. گویا دستگاه هایی هم نصب کرده اند که موبایل ها را از کار می اندازد. جز محدودی از موبایل ها، از جمله موبایل متصدی زیرنویس سالن دو. و سطح نمایش فیلم صدای می آید؛ درینگ درینگ... درینگ درینگ... آقایی با صدای بلند می گوید: «بله؟... من توقی فلسطین ام... آره... چی؟ نیما هنوز نیو مده؟... کجا رفته؟... چه مدن، دیر می ام... یه فیلم آر ایتی... آره آر ایتی... اگه نیما ال مدزینگ بیون... شام چی داریم؟... خیلی خوب، باشه، خیلی خوب...» حالا جذا از نگرانی بایت شخصیت های فیلم (که می خواهند از زندان فرار کنند) باید نگران بر نگشتن نیما هم باشیم! توی سالن یک هم آقای جالفتاده نایرانی هست که گویا عضو یکی از هیئت های داوری است و یکی دونفر فیلم را اصلاحه به صحنه و نمایه نمایادقت خاصی برایش تعریف می کنند. مثل آمی گویند: «شکیلی او مد تو... سمت چپ ایستاده... داره به سر بازه نگاه می کنه... سر باز سرشو می خارو نه... نگاه عجیبی داره...» و الی آخر. مشکل فقط این نیست که طیف وسیعی از تماساگران ردیف های جلویی و پشتی از این

طلبه فیلم ذیر نور ماه که مسیح گونه معصوم بود) هیچ شbahتی ندارد. فیلم فضای تلخی دارد، ولی اجزایه قدری سنجیده است که به اسانی می‌شود آن را تابه آخر تاب آورد. خون‌بازی اما تلخی را به حد اعلامی رساند. کمتر فیلم در این سال‌های اخیر سراغ دارم که در تلخی این قدر پیش رفته باشد؛ ماجراجای دختری معتمد و مادرش که در بیدار اوست؛ سفری در دنکاک پر از التمس و زاری و ضجه که بیندها ش راتا مر جنون عصی پیش می‌برد، شک ندارم که رخشان بنی‌اعتماد در کارش حسن نیت دارد. او می‌خواهد با فیلمش به تماشاگر شوک وارد کند، اما هدف او از این شوک، کسب درآمد یا اعتبار نیست. او همچون یک مددکار اجتماعی، می‌خواهد تماشاگر ش را در مقابل این بیماری اجتماعی واکسینه کند. اما این هدف اگر نه ساده‌انگارانه بلکه خیال بافته به ظرفی رسلا، اوروپی قدرت مدبوم سینمازیادی حساب باز کرده، تماشاگران فیلمش را می‌بینند، منقلب می‌شوند، ولی به زندگی قیلی شان ادامه می‌دهند. رسالت سینما تغییر و اصلاح زندگی آدمهای است. زیر متوسط که فرسنگ‌ها باستاندارهای مهرجویی فاصله دارد. مستوری در شکل فعلی گرچه از میکس و بمانی بهتر به نظر می‌رسد، ولی در کارنامه پربار کارگردانش قطعاً جزو بهترین های است (هر چندی رکروش اساسی در تدوین شاید بتواند به آن تعادل بخیری بخشد)، با این حال همچنان معتمد که مشکل اصلی فیلم بازیگر نقش اوش است، کاش می‌شاد این نقش را باران کوثری بازی کند!

ستگ، کاغذ، قیچی - عکس: احمد احمدی

ادامه می‌دهد؛ براساس ایده‌هایی نه‌چندان بدیع، فیلم‌نامه‌هایی باشتاب نوشتمنش شود؛ طی جلساتی متعدد و با کشکوش فراوان، اصول آشکار و نهان سینمای هدایتی حمایتی در آن‌ها ترتیق می‌شود، و امداد ریافت می‌شود، با شتاب عواملی گرد هم می‌آیند و فیلمی در اسرع وقت می‌سازند، و دستمزدها پرداخت می‌شود... و بعد در جشنی سالانه فیلم‌هارابا آپارات‌های معیوب به نمایش می‌گذارند. عده زیادی به تمثیل‌ها می‌آیند. در جلسات پرسش و پاسخ همه برای حاضری به هم بدوپیاه می‌گویند و از هم تشکر می‌کنند. جماعتی با هویت تعریف‌نشده درباره فیلم‌ها چیزی‌های می‌نویسند که کسی به نوشه‌هاشان اهمیت نمی‌دهد. فیلم‌ها را بعدتر در سالان‌های خالی از تماساگر به نمایش می‌گذارند، و این موقعی است که همه عوامل در گیر پروره بعدی شده‌اند تا در جشن سالانه بعدی شرکت کنند. چه کسی اهمیت می‌دهد که فیلمی که ساخته شده خوب است یا بد؟ اگر هم جوان تازه‌از راه رسیده‌ای از خود شور و شوق نشان می‌دهد، می‌گویند به‌حاظه جایزه‌های جشنواره‌های جهانی است. همه مشکوک نگاهش می‌کنند و او نیز یکی دو سال بعد یاد می‌گیرد که حرفاًی و خونسرد، به فکر تصویب وام و رعایت ضوابط هدایتی حمایتی، و حضور در جشن سالانه باشد... سینمای ایران به راه خود آمده می‌هد و جشن سالانه با شکوه فراوان (به صرف نسکافه و تی‌تاپ) برگزار می‌شود. مهم این است، باقی چه اهمیتی دارد؟

فیلم‌های بلند جشنواره در صد دقیقه از نمایش اش عاجزند. این شاید تنها فیلم مجموعه است که بیرون از این پروره نیز در مقام یک فیلم کوتاه ارزشی ماندگار دارد. اپیزود بنی اعتماد هم جزو خوب هاست؛ فیلمی از جنس رخشان بنی اعتماد که لحظه‌های غافلگیر کننده‌ای دارد. اپیزود میرکریمی نیز، هم به لحاظ ایده و هم اجرا قابل تأمل است (فضاسازی و تکیک چشمگیر است). خیلی چیزها را هم از دست داد؛ مستند تهران انار ندارد (سعود بخشی)، که طرق‌دانان بسیاری داشت (و بعدتر نسخه DVD اش را دیدم)؛ مستند آقای کیمیایی (قادری) که به دلیل ازدحام دور از دسترس بود و پیاده‌روهای اوراژدین (میلاد صدرعاملی، آرش نعیمان) درباره برانکو ایوانکوچیج بسیار سوسمانگیز بود ولی روز آخر دیگر ارزی و همتی باقی نمانده بود. برای تماشای پارکوی (جرانی) و قاعده بازی (معتمدی) و تک درخت‌ها (ابراهیمی فر) نیز انگیزه‌ای نداشت (مگر از یک سوراخ چندبار باید گزیده شویم؟) (دقایقی از اقلیما (عسگرپور) حسرتی بر جای گذاشت از حضور پاتنه بهرام که برخلاف صحنه‌تائز در سینما همچنان هدر می‌رود. باز هم سبب داری؟ (فضلی) روی پرده همچنان قابل دفاع ولی کم فروع‌تر بود. و رئیس کیمیایی هم به درخواست خودش (شاید باید گفت خوشبختانه) در سینمای مطبوعات به نمایش در نیامد.

سینمای ایران در مسیری قابل پیش‌بینی به راه خود

آشکارا شیوه فیلم‌های اروپای شرقی دهه‌شصت و هفتاد است و موسیقی فلیپ گالس (که بی‌آن که اذیت کند شباht تام و تمامی به موسیقی او در ساعت‌ها دارد) نمایشگر را در فضایی متفاوت‌یکی غرق می‌کند (همین طور بازی حیرت‌انگیز اوراد نورتن)، حیف که فیلم تصمیم می‌گیرد در پایان همه رشته‌های را که بافته پنجه کند و همچون بازی (فینچر) یا یک غافلگیری اساسی نمایشگر ش را از سالن بیرون بفرستد. همه رازورمز فیلم دریک چشم به هم‌زدن از میان می‌رود. گرچه طعم موسیقی و خاطره تصویری همچنان در پس ذهن باقی می‌ماند.

فرش ایرانی همان چیزی است که از پروره‌ای این گونه می‌توان انتظار داشت؛ دوسه کار خوب، چند کار باری به هرجهت، و عده‌زیادی که باشکم سیری، بدون انگیزه و ایده، پروره خود را به سرتاج‌جام رسانده‌اند. هرگز این قدر برای کترل از راه دور DVD که می‌شود با آن تصاویر را با سرعت جلو ببرد، دلم تنگ نشده بود. از میان این پائزده فیلم کوتاه از کارگردان‌های مشهور سینمای ایران، فیلم جعفر پناهی چیز دیگری است. برداشتی بکار چه و بدون قطع از داستانی که در بانک کارگشایی فرش (که حالا دیگر وجود ندارد) می‌گذرد؛ سربازی که به همراه خواهر لالش برای گروگذاشتن فرش عزیزی به آن جا آمدند؛ ستایش از فرش ایرانی با نمایش منش‌های اجتماعی (التماس، رشو، چانگزی، ماج) در هم می‌آمیزد و طی هشت دقیقه تجسم تجربه‌ای است که خیلی از